

ták el az iskolát, nagyrészt frissek és üdők voltak; testileg és szellemileg jól felvértezve valamely hivatás tanulására hagyták el az iskolát. Halálozási eset is kevés volt. Elkérte 32 magdeburgi iskola orvosi adatait, melyek 1914 husvétől 1916 husvétig terjednek. A város épügy gondoskodott a gyengébb gyermekek egészségének helyreállításáról, mint eddig. Falura küldte őket; fürdőkről, gyógytornáról gondoskodott, csak tejet nem tudott nekik adni. Az iskolaorvosi jelentések sok tekintetben egyeznek; a táplálkozási és erőbeli állapotot kielégítőnek találják, csupán a *tisztasághoz* férhet sok szó. Sok gyermek nem eszik meleg ételt délben és így ajánlatos volna, ha Berlin és más nagyvárosok példájára a délelőtti tanítás végén meleg ételt adnának az arra szoruló tanulóknak. A táplálkozási és erőbeli állapotot kielégítőnek találják az orvosok. Ugyanígy ír *Thiele*, városi és isk. tanácsos Chemnitzben; hasonló véleménnyel vannak Hamburg, Charlottenburg és Mannheim orvosai. Így ír *Schlesinger* tanár Strassburgban; szerinte a gyermekek tevékenysége is olyan mint volt; ellenálló képességük ragályos betegségekkel, különösen tüdővésszel szemben semmivel sem volt kisebb. Egyes esetekben tapasztalt súlyvesztés ellenére aggodalomra nincs ok. Mindebből azt következteti a szerző, hogy nincs szükség oly bőséges kosztra, amelyet eddig ettünk. Ezt már régóta hangoztatta a híres kopenhágai orvos, *Hindhede*, aki magán és családján ezt már régen bebizonyította. Éveken keresztül családostúl csak kenyérrrel, burgonyával, vajjal és gyümölcssel táplálkozott. A halandóság még kisebb volt, mint az előző években, mint ahogy azt *Helferich* stat. adatokkal kimutatta. (Ztschr. für Schulgesundheitspflege, 1917: 1. f.)<sup>1</sup> eg.

**Nemzeti nevelés Svájcban.** A világháború Svájcban is megerősítette és komolyabbá tette a nemzeti nevelésre vonatkozó kívánságot. Ott természetesen a nemzet fogalma az állam különböző nyelvű polgárait mind magában foglalja s így ugyanolyan értelmű, amilyen értelmezést hazánk állapota is követel. Ezért reánk nézve az ottani mozgolódás közvetlenebbül is érdekes. A Schweizerische Pädag. Zeitschrift különnyomataként megjelentek nemrégiben a svájci tanítóegyesületnek a nemzeti nevelésről folytatott tárgyalásai; ezek azt mutatják, hogy a három nemzetiség, három nyelv, háromféle műveltség egyenjogúsítását elismerő államban különös erővel hangsúlyozzák az állami érzület (az államhoz való hűség) ápolását és élesen ellene szegülnek minden egyoldalúan nemzeti (azaz: nemzetiségi) és sovíniszta törekvésnek. Ezt a felfogást az is megérteti, hogy Svájc mint hagyományosan semleges és a nemzetek felett

<sup>1</sup> Ugyane tárgyról a *Népszava* (1917: nov. 14.) rövid cikkben *Thiele* vizsgálatainak azt az eredményét ismerteti, hogy a megvizsgált gyermekek közül elégtelen volt a táplálkozása 1916-ban 4·9%-nak, 1917-ben 8·7%-nak. Az ifjúság élelmezése tehát lényegesen romlik. 1916 őszén és telén a jobb módú gyermekek vesztettek legtöbbet testsúlyokból, mert a reggelihez nem kapták meg a megszokott kolbászt, húst és tojást, a munkások gyermekei ellenben megkapták a szokásos húst és burgonyát. 1916 telén és 1917 tavaszán a kishivatalnokok, tanítók és általában a fizetésből élők gyermekei romlottak le a drágaság miatt s veszedelem fenyegeti azokat a gyermekeket, akik nem élnek rendes háztartásban. *A szerk.*

levő állam egészen sajátos feladatát látja az európai országok között. Innen ered, hogy bizonyos ellentétben a nemzeti érzelem erősítését célzó oktatással, a dolgoknak tiszta, értelmi alapon való felismerését kívánják. A történettanításnak főként az újkort kell bőven tárgyalnia 1795-től, illetőleg 1848-tól kezdve s e tárgynak tulajdonítják a továbbképzőiskolában és a középiskolában a legnagyobb fontosságot. Egyedül a történelemből szerzett tiszta megismerés óvja meg a svájci embert a méltatlan kishitűségtől s a közönbösségre vezető kétségeskedéstől épúgy, mint a nevetséges nagyzólástól és elbizakodottságtól (*Vergangenheit und Gegenwart* 1917: 5. szám). i.

**A tehetségesek iskolája.** Erről a kérdésről, melyet nálunk a gyermektanulmányi tanácskozás meglehetősen részletesen tárgyalt, sok szó esik Németországban nemcsak tanügyi, hanem politikai lapokban is. Wiesbaden tanügyi tanácsnoka, *A. Müller*, az ottan lapban igen határozottan szólott mellette. Hosszabb cikkéből a *Deutsche Schule* 1917 nov. száma közli a következő részletet: «A kiváló lelkében szunnyadó óriási tőkét csak olyan tervszerű nevelés mentheti meg és teheti művelődésünk számára gyümölcsözővé, amely elhárítja a fejlődés akadályait és tudatosan segítő kézzel avatkozik bele annak menetébe. Avégre, hogy a jövőben a multnak a hibáit lehetetlenné tegyük s hogy a különösen értékes gyermekek szívében és fejében levő képességeket a közösség szolgálatára mind megnyerhessük: külön iskolára van szükség, abban kell egybegyűjteni a különösen tehetségeseket, együtt vezetni őket az emberi műveltség magaslatára s ellátni őket a nemzet javainak lehető legnagyobb mértékű gyarapítására irányuló kötelességérzessel és akarattal. Csak külön iskolában tudnak a tanulóiban levő erős tehetségek a nekik megfelelő tempóban előrehaladni az oktatásban, kétségtelenül gyorsabban, mint ahogyan azt a mai iskola megengedi. Csak külön iskolában lehet mód arra, hogy a munkaképességekhez alkalmazott feladatok útján lassanként szükségletökké válják teljes erejöknek munkára való fordítása. Csak külön iskola tudja minden szellemi erőnek teljes felhasználása útján a gazdag adományok tudatával együtt azt a szent kötelezettséget is beoltani a fogékony szívbe, hogy a sajátos adományt mindenestől a nemzet szolgálatába állítsák.» A *D. Sch.* azt jegyzi meg: jó lenne már valóban csinálni egy ilyen külön iskolát s megállapítani, hogy valóban jár-e ezzel annyi előny, avagy a kételkedőknek van igazok, akik úgy vélekednek, hogy az ilyen külön iskolák az igazán kiváló tehetségűeket nem annyira segítenék, mint inkább meggyötörnék, hiszen azok rendszeren egyoldalú tehetségűek is szoktak lenni. A mai középiskolák — úgymond az író (nyilván *Pretzl*, a szerkesztő) — könnyen alkalmassá tehetők a legtehetségesebbek részére is, csak arról kell gondoskodni, hogy a teljesen tehetségtelenek ne jussanak oda. i.

**A fiúk nevelése a családban.** Néhány érdekes gondolatot ír le erről egy bécsi gyakorló iskolai tanítónő (*Julia Pulitzer*; *Monatshefte für pädag. Reform* 1917: 11. f.). Az anya és fia viszonya más, mint az anyáé és a leányáé: némely anya sokkal szigorúbb tud lenni a leányra